

نقش تحقیق در مدیریت مهاجرت

مقدمه:

مهاجرت به عنوان پدیده عمیق و ریشه دار در تاریخ بشری در رشته های گوناگون علوم انسانی و اجتماعی، توجه پژوهشگران و محققین را به خود معطوف داشته است. رابطه انسانها با مکان در قلب پدیده مهاجرت قرار داشته است. این موضوع مخصوصا در کانون تحقیقات به خوبی جاه باز کرده و به خاطر وسعتش در دنیای امروز، کلیه جوامع بشری به نحوی با آن آشنایی دارد.

مهاجرت به معنی اعم کلمه عبارت است از ترک سرزمین اصلی و ساکن شدن در سرزمین دیگر به طور دائم و یا موقت. خلقت این پدیده بر می گردد به پیدایش انسان در روی زمین. از آن جایکه انسان یک موجود سوذجو و منفعت طلب، تعریف شده است همیشه در جستجوی مکان های بوده که از هر لحاظ مرفوع کننده نیازهای طبیعی شان باشد این روند با شدت و ضعف جریان داشته و تا انسان باقیست ادامه خواهد داشت. به صورت عموم مهاجرت چه در گذشته و چه در زمان کنونی یک تجربه جدید و یک روزنه امید برای رسیدن به آسایش و بهبودی شرایط زندگی به حساب می آید (سایت همصنفی).

عوامل بسیاری در پشت این پدیده نهفته است. کسی به دلایل اقتصادی، حوادث طبیعی، اجتماعی، سیاسی، و غیره، سکونت گاه خویش را ترک نموده و به جایهای جدید روی آورده اند، بر جسته ترین عامل در پدیده مهاجرت نا امنی است. جنگ و نا امنی تاثیرات مستقیم روی پدیده مهاجرت نقش داشته است. از جمله جنگ های مذهبی که در ادیان مختلف رخ داده است، جنگ های فنودالی، دهقانی که در قلب اروپا صورت گرفتند، و مهاجرت های فراوان را در قبال داشتند.

طبق برخی آمارها در سراسر جهان ۱۷۵ میلیون مهاجر وجود دارد. از هر ۳۵ نفر جمعیت دنیا یک نفر آن مهاجر است و حدود ۳٪ از کل جمعیت دنیا را تشکیل می دهند. حدود ۶۰٪ از مهاجرین در کشورهای پیشرفته زندگی می کنند. در کشور های مزبور از هر ده نفر یک نفر مهاجر است. در کشور های در حال توسعه از هر هفتاد نفر یک مهاجر می باشد. مهاجرت در عصر جدید به دلایل مختلف از جمله فرو ریختن مواضع سیاسی در امر جابجایی، توسعه سیستم های ارتباطی، ارزان تر شدن هزینه های حمل و نقل، نابرابری در سطح دستمزدها در کشورهای مختلف و نیاز به نیروی کار صورت می پذیرد (سایت هم صنفی).

با افزایش کمی مهاجرین، مخصوصا به کشورهای غربی و پیامدهای منفی آن پدیده مهاجرت بین المللی تبدیل به موضوعی جدی در کانون های تحقیقاتی و مراکز تصمیم گیری شد. مخصوصا حادثه ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ رابطه مهاجرت و امنیت بین المللی را پیچیده تر از گذشته کرده است جوامع مهاجر پذیر بعد از وقایع ۱۱ سپتامبر در کانون توجهات امنیتی قرار گرفت این روند با انفجارات تروریستی در جولای ۲۰۰۵ در لندن به اوج رسید. به همین قسم زمانیکه کشور آلمان اعلان پذیرش نیروی انسانی نمود از گوشه کنار دنیا خصوص کشور های توسعه نیافته سیل از مهاجرین بسوی اروپا در حرکت شدن با رسیدن آنها به کشورهای مقصد خرده جنایات ضد بشری چون قتل، تجاوز بالای زنان، دزدی و نپرداختن کرایه خانه و غیره دست زدند. مشکلات جدی و تنش های گوناگون فکری و سیاسی را به وجود آورده است.

مهاجرت در افغانستان

افغانستان نیز یکی از کشور های است که قربانی رقابت های جنگ سرد بین ابرقدرت های جهان شد. که محصول آن همین مهاجرت های درونی کشور و بالاخره مهاجرت به خارج از افغانستان شد. وقتی که ابرقدرت کشورهای غربی به رهبری ایالات متحده

امریکا و کشورهای اروپای شرقی به رهبری اتحاد جماهیر شوروی به خاطر منافع خویش، افغانستان را به مرکز بازی های سیاسی، نظامی، اقتصادی، فرهنگی، استخباراتی و غیره خویش برگزیدند، در این مرحله مردم افغانستان نه تنها متحمل میلیون ها شهید و زخمی شدند؛ بلکه آمار بیش ترین مهاجر را در جهان تشکیل دادند. تا زمان فروپاشی طالبان مهاجرت ادامه یافت و مردم افغانستان به کشورهای ایران، پاکستان، هندوستان و نواحی اروپا استرالیا و آمریکا مهاجرت کردند و سیل عظیمی از مردم خانه و دیارشان را ترک گفتند.

با حمله نظامی آمریکا و فروپاشی طالبان در افغانستان، دولت انتقالی به ریاست حامد کرزی تشکیل شد. این امر میتواند نقطه سرآغازی بر پیشرفت و توسعه افغانستان باشد تا اینکه ملت افغانستان در کنار هم به سازندگی کشور کمک کنند و مهاجرین نیز بازگردند. اما حقیقت امر چیز دیگری بود، در این زمان کمک های کشورهای خارجی به سمت افغانستان سرازیر شد تا این کشور جنگ زده از بحران خارج گردد. اما عدم مدیریت صحیح در مصرف منابع و فساد گسترده در سراسر ارگان های دولتی و عدم نظارت کشورهای خارجی بر مصرف منابع در افغانستان باعث شد تا بیکاری ادامه پیدا کند، ناامنی از سال های ۲۰۰۳ میلادی شدت گرفت، قوانین کشور رعایت نگردیدند، حاکمیت روابط بر ضوابط در ادارات دولتی و حتی خصوصی مسلط شدند، کشت خشکاش بیش تر شد، فساد اداری به وجود آمد، تولید مواد مخدر در افغانستان در جهان مقام اول را گرفت.

از همین رو، جوانان تحصیل کرده، بی سواد و سیل بی شماری از مردم عامه به مهاجرت های مجدد به کشورهای همسایه، استرالیا، امریکای شمالی و اروپا روی آوردند که تا رسیدن به مقصد با تلفات جانی، زیان های اقتصادی و مصائب دیگر روبرو شدند. در این میان با طی شدن سال ها، ملت مهاجر دچار از خود بیگانگی شدند و همچنین نسل دوم مهاجرین در کشورهای دیگر متولد شدند که نسبت به کشور خویش بیگانه هستند.

مهاجرینی که در کشورهای توسعه یافته تر هستند مانند کشورهای اروپایی، امریکای شمالی و استرالیا، هرگز قصد بازگشت به کشورهای اصلی شان را ندارند. این افراد در آرامش به بسر می برند و شرایط زندگی افغانستان نیز برای شان ناگوار و تحمل ناپذیر تمام می شوند. نسل جدید مهاجرین از کودکی به کشورهای اروپایی مهاجرت کرده اند و یا این که در کشورهای مذکور تولد یافته و رشد نموده اند، با فرهنگ، اجتماع و سایر واقعیت های عینی کشورهای اروپایی عادت کرده اند. این ها به هیچ وجه آرزوی برگشت به افغانستان را ندارند و در واقع نفع خویش را در کشور نامبرده می بینند که حق به جانب نیز هستند. چون محصول همین ساختار، فرهنگ و اجتماع اروپایی می باشند. در کل نبود امنیت در افغانستان مهم ترین دلیل بر عدم تمایل به بازگشت مهاجرین به وطن خویش می باشد.

مدیریت چیست؟

مفهوم مدیریت در بین انسان ها سابقه طولانی دارد. از زمانیکه انسان به صورت گروهی و دسته جمعی در جهت حصول به اهداف مشترک اقدام کرده، موضوع مدیریت مطرح بوده است. بررسی های تاریخی در مورد چگونگی اداره واحدهای تجاری اداری نشان می دهد پیشینیان از جمله مصریان، چینیان، ایرانیان، رومیان، آلمانیها و سایرین دارای دیدگاهها و بینش هایی بوده اند، اما آنچه به نام مدیریت سازمانها و موسسات، بخصوص موسسات انتفاعی تکامل پیدا کرده است، مربوط به اواخر قرن نوزدهم و عمدتاً قرن بیستم می باشد. گرایشات مربوط به مدیریت در چند مکتب فکری خلاصه شده است در تقسیم بندی روشن و مشخص سه مکتب اساسی را می توان نام برد و تمامی روشها، اصول و گرایشات را در آنها جای داده که عبارت ان از مکتب سنتی یا کلاسیک، مکتب روابط انسانی یا نیوکلاسیک و سرانجام مکتب مبتنی بر تیوری سیستمها.

به نظر هنری فایول مدیریت علم و هنر متشکل کردن و هماهنگ نمودن، رهبری و کنترل فعالیتهای دسته جمعی است که برای رسیدن به اهداف مشترک انجام می گیرد. (جاسبی، ۱۳۶۸، ص ۱۲۰)

کونتز و همکارانش می نویسد یکی از مهم ترین کوششهای انسانی مدیریت است زیرا همه مدیران در همه رده ها و در همه گونه سازمان و وظیفه بنیادی طراحی و پایان نگهداشتن محیطی را بر عهده دارند. که در آن افراد از راه همکاری و به شکل گروهی بتوانند به اهداف شان دست یابند.

نقش مدیریت در مهاجرت

از آنجا که مهاجرت پدیده ی پیچیده و دارای ابعاد گوناگون می باشد، شاید نتوان تمامی ابعاد آن را مورد بررسی قرار داد اما آنچه که لازم است و بیشتر در راستای مدیریت مهاجرت کمک می کند فهم واضح و روشن از پدیده مهاجرت است. مدیریت مهاجرت به عنوان یک پدیده جهانی مطرح است و چارچوب ها نسبتا مشخصی پیدا کرده است پیش فرض اصلی مدیریت مهاجرت این است که مهاجرت پروژه ای کنترل پذیر نیست و پروسه ای است که باید مدیریت شود. به هر اندازه که مهاجرت مدیریت درست شود به همان میزان از تورم آن و از مهاجرت های غیر قانونی جلوگیری صورت می گیرد.

به طور تخمینی بین ۷۰۰۰۰۰ هزار تا ۲ میلیون زن و کودک به صورت قاچاق جابجا می شوند سالانه حدود ۵۰۰۰۰۰ هزار نفر به صورت غیر قانونی وارد آمریکا، کانادا، استرالیا و نیوزلند و بین ۱۲۰۰۰۰ تا ۵۰۰۰۰۰ وارد کشورهای عضو اتحادیه اروپا می گردند این تحرک صرفا یک جابجایی نیست بلکه لایه ای پیچیده از اثرات اقتصادی و اجتماعی را در بر دارد. انسان در کانون مهاجرت است و انسان مهاجر، نه تنها خود تغییر کرده بل با جابجایی خود، محیطی که بدان مهاجرت کرده را نیز دستخوش تغییر می کند در مدیریت مهاجرت نقش دولت ها، سازمان های بین الدولی و جوامع ماورای ملی قابل توجه می باشند. دولت های که بیشترین مهاجرین را دارد با فراهم نمودن زمینه زندگی بهتر می تواند بخوبی مهاجرت را کنترل و مدیریت نماید. نبود امنیت از جمله عامل اساسی مهاجرت است. در صورت داشتن فضای آرام و انسانی شاید هیچ کسی و یا کمتر کسی باشد سر زمینش را ترک و راه های سخت و دشوار مهاجرت را در پیش گیرد.

بیکاری معضل دیگر اجتماعی است که بعد از امنیت دومین دلیل مهاجرت به حساب می رود. سالانه جمعیت بس بزرگ از نسل تحصیل کرده و جوان، راه دشوار مهاجرت را بخاطر نبود کار در پیش گرفته و راهی نا کجا ها می گردند. در این راستا نیز بیشترین مسولیت متوجه دولت ها است. دولت ها با ایجاد زمینه کاری و جذب نسل تحصیل کرده در مشاغل مختلف، به خوبی می تواند بحران مهاجرت را مدیریت نماید.

تحقیق چیست؟

تحقیق عبارت است از تلاش کاوشگرانه ای که با آداب خاصی به طور نظام یافته با هدف کشف مجهول به منظور گسترش قلمرو معرفتی نوع بشر انجام شده و شناخت حاصل از آن مصادیق و مابه ازای خارجی داشته باشد. این تلاش تحقیقاتی می تواند در کلیه حوزه های معرفتی بشر اعم از حوزه علوم طبیعی و انسانی انجام پذیرد. حافظ نیا (۱۳۹۲، ص ۴۱).

انواع تحقیق

تحقیق به صورت عموم به دو دسته تقسیم شده است که هر کدام آن زیر مجموعه خودش را دارد

۱. -تحقیقات بنیادی.

این تحقیقات که گاهاز آن به تحقیق مبنایی یا پایه‌اینیز یاد می‌شود، در جستجوی کشف حقایق و واقعیت‌ها و شناخت پدیده‌ها و اشیاء و روابط بین آنها در جهان بوده، که مرزهای دانش بشری را توسعه می‌دهند. نتیجه اینگونه تحقیقات به تولید گزاره‌های کلی نظری مانند قوانین علمی، نظریه‌ها، حقایق و مدل‌های نظری منجر می‌شود.

➤ **تحقیقات بنیادی تجربی.** در این نوع تحقیق داده‌ها و اطلاعات اولیه با بهره‌گیری از روش‌های آزمایش، مشاهده، مصاحبه و ...

گردآوری و با استفاده از روش‌ها و تکنیک‌های آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد.

➤ **تحقیقات بنیادی نظری.**

بارویکرد قیاسی و با تکیه بر خلاقیت ذهنی و دانش پیشین، اطلاعات و مواد اولیه تحلیل به روش کتابخانه‌ای گردآوری می‌شود و با بهره‌گیری از روش‌های تحلیل منطقی و استدلال قیاسی گزاره‌های نظری جدید تولید و ارائه می‌گردد.

۲. تحقیقات کاربردی.

با استفاده از زمینه و بستر شناختی و معلوماتی که از طریق تحقیقات بنیادی فراهم شده برای رفع نیازمندی‌های بشری و بهبود و بهینه‌سازی ابزارها، اشیاء و الگوها در جهت توسعه یر فاهو ... مورد استفاده قرار می‌گیرند.

نقش تحقیق در مدیریت مهاجرت

امروزه تنها راه مدیریت پدیده‌های اجتماعی سرمایه‌دانش و آگاهی است. سرمایه‌های طبیعی و نیرو انسانی آن هنگام که با سرمایه دانش آمیخته می‌شوند به قدرت تبدیل می‌شوند. دانش، روحیه تحقیقی، اطلاعات، دارایی‌های معنوی، تخصص ابزار است برای رسیدن به یک جامعه مرفح. جوامع که فاقد این ابزار باشند فقیر محسوب می‌شود. توانمندی امروز در گرو دارا بودن سرمایه دانش بوده و به کارگیری مجموعه ظرفیت‌ها، ذهن خلاق است که به طور موثری توسعه و پیشرفت را در تمام عرصه‌های ممکن می‌سازند. اکنون بیش از هر زمان دیگر قدرت دانش مصداق عینی پیدا کرده است. و به راستی که هر که داناست، تواناست. (شیرزاد، ۱۳۸۹).

در عصر کنونی تحقیقات علمیکه منشه گرفته از اذهان خلاق است، عامل تعیین کننده همه چیز است، و این موضوع مورد پذیرش جهانیان قرار گرفته در همه جا سخن از پژوهش است. تحقیقات علمی شیوه جدیدی برای انجام دادن فعالیت‌های مورد هدف. می‌باشد

صاحب نظران مهاجرت، مدیریت و کنترل مهاجرت را در گرو آگاهی می‌داند به این معنی که به هر میزان که در باره ی پدیده مهاجرت تحقیقات بیشتر انجام شود و این موضوع از زوایای مختلف بررسی شود. یعنی مهاجرت چیست؟ عوامل آن چیست؟ پیامد های آن در کشور های مبدا و هم چنان در کشورهای مقصد چیست؟ چه تاثیرات را از لحاظ فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی در پی دارد. به همان میزان مدیریت آن خوبتر و ساده تر صورت می‌گیرد. در این راستا سازمان های مختلف داخلی و بین المللی طی چندین دهه اخیر تحقیقات جدی را انجام داده اند.

هرچند این نکته پذیرفتنی است که نتایج فرآیندهای پژوهشی، می توانند در دراز مدت ظاهر گردند ولی این نکته نباید ما را از توجه ویژه به آنها باز دارد. در واقع، در یک نگاه غیر سنتی به برنامه ریزی هر نهادی، افزایش تاثیرات دراز مدت آن، بر تاثیرات کوتاه مدت ترجیح دارد

نتیجه گیری

مهاجرت به عنوان پدیده اجتماعی در رشته های گوناگون علوم انسانی، توجه پژوهشگران را به خود معطوف داشته است. این موضوع مخصوصاً در کانون تحقیقات به خوبی جاه باز کرده و به خاطر گستردگی که دارد. کلیه جوامع بشری به نحوی با آن آشنایی دارد.

جنگ و نا امنی از عمده ترین عامل پدیده مهاجرت است. بطور مثال چندین قرن قبل، جنگ های فئودالی، دهقانی و غیره که در قلب اروپا صورت گرفتند، مهاجرت های فراوان را در قبال داشتند.

مهاجرت معمولاً از کشور های عقب مانده و درگیر جنگ بسوی کشور های توسعه یافته که در امنیت کامل باشد صورت می گیرد. افغانستان یکی از آن کشورهاست که از چندین دهه پیش شاهد مهاجرت های بی شماری به کشورهای مختلف جهان بود و امروز هم مهاجرینی که در کشورهای توسعه یافته تر هستند مانند کشورهای اروپایی، امریکای شمالی و استرالیا، هرگز قصد بازگشت به کشورهای اصلی شان را ندارند. این افراد در آرامش به بسر می برند و شرایط زندگی افغانستان نیز برای شان ناگوار و تحمل ناپذیر تمام می شوند.

مهاجرت به صورت عموم به دو نوع تعریف شده است. قانونی و غیر قانونی. در مهاجرت های قانونی هیچ مشکلی نه در کشور های مبدأ و نه در کشورهای مقصد بوجو می آید. ولی آنچه مشکلات را خلق می کند مهاجرت های غیر قانونی است. که بیش ترین آسیب های اجتماعی را در پی دارد. بنا بر این برای جلوی گیری از مهاجرت های غیر قانونی نیاز است که این پدیده مدیریت شود در مدیریت مهاجرت نقش دولت ها، سازمان های بین الدولی و جوامع ماورای ملی قابل توجه می باشند. دولت های که بیشترین مهاجرین را دارد با فراهم نمودن زمینه زندگی بهتر می تواند بخوبی مهاجرت را مدیریت نماید.

برای اینکه مهاجرت بصورت اساسی مدیریت شود باید در باره پدیده مهاجرت تحقیقات همه جانبه صورت گیرد تا این پدیده به شکل علمی و همه جانبه شناسایی گردد. ابعاد منفی و مثبت، تاثیرات اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و علمی چه در کشور های مبدأ و مقصد بررسی شود.

منابع:

۱. نیا، داکتر محمد رضا حافظ، مقدمه بر روش تحقیق در علوم انسانی، سال ۱۳۹۲.
۲. مسلمی، ماهروز، مدیریت چیست؟
۳. سجاد پور، سید محمد کاظم، چهار چوب مفهومی و عملیاتی در مدیریت مهاجرت بین المللی.
۴. اسدی، علی، زارعی، بهروز، محمدی، ایرج ملک، بیگی، امیر علم، تبیین نقش تحقیق و توسعه کار آفرینانه مبتنی بر ترجمان دانش در موفقیت انتقال فناوری.
۵. Hansenfi.com